

Avdelningen för interna utredningar

årsrapport 2011

Rikspolisstyrelsen

Innehåll

Inledning och sammanfattning	3
Bakgrund	4
Bemanning	4
Internutredningens verksamhet styrs i huvudsak av följande regelverk m.m.	5
Internutredningsavdelningens uppgifter	5
Utredningsverksamhet	5
Kriminalunderrättelseverksamhet	5
Internutredningsavdelningen arbetar sammanfattningsvis på följande sätt	5
Två grundläggande förutsättningar är avgörande för den fortsatta handläggningen vid IU	6
Underrättelse och information	6
Arbetsmetodik	6
Utredningsförutsättningar	6
Antalet anmälningar	7
Hur ser anmälningsflödet ut	7
Statistik Internutredningsenheterna	7
Beskrivning av inkomna ärenden	9
Sökord	9
Målsäganden	9
Anmälare	10
Beslag och hittegoods	10
Arrester	10
Sammanfattning beslag och arrester	11
Användande av skjutvapen	11
Kriminalunderrättelseverksamhet	12
Förtroendeskapande verksamhet	12
Förebyggande verksamhet	13
Anmälningsupptagning	13
Kompetensförsörjning	13
Budget	13
Övrigt	13
Rapport till Rikspolisstyrelsens styrelse den 19 januari 2012	15

Inledning och sammanfattning

Avdelningen för interna utredningar vid Rikspolisstyrelsen (IU) har nu varit verksam i ett drygt år. Början av år 2011 präglades av uppbyggnad av verksamheten, få lokaler och utrustning på plats, få tillgång till olika system, att hitta rätta och mest effektiva rutiner och tillsammans med Riksenheten för polismål finna den effektivaste samarbetsformen med åklagarna.

Två saker som förvånat inför arbetet med IU har dels varit relativt långa handläggningstider och dels att slutsatser om arbetet med internutredningar ofta grundat sig på förenklingar av ett mycket mångfasetterat underlag.

Två förutsättningar för verksamheten präglar IU:s arbete, nämligen att alla ärenden ska underställas åklagare för prövning och att alla förundersökningar ska bedrivas med särskild skyndsamhet.

Genom samordning och effektivisering av beredningsarbetet har genomströmningstiderna kortats högst väsentligt i ungefär hälften av alla inkomna ärenden. Förutsättningarna att minska genomströmningstiderna för ärenden som är mer komplicerade och svårbedömda har ökat genom att resurser och kompetens frigjorts.

Att avgöra om antalet anmälningar mot poliser ökar eller inte kräver en omfattande genomgång av inkomna ärenden. Mer väsentligt än om antalet ökat, är att bedöma vilka typer av anmälningar som i så fall har ökat, om ökningarna är hänförliga till någon eller några polismyndigheter o.s.v. Vi har inte haft möjlighet att göra en så grundläggande analys av inkomna anmälningar och av avslutade ärenden, utan har utifrån ett, i och för sig inte helt tillförlitligt underlag, försökt att skapa en bild av hur anmälningsflödet ser ut och försökt dra några slutsatser avseende ett par områden.

En av flera glädjande saker som blivit tydliga under året är den ambition och kompetens som finns bland avdelningens personal. Det finns en stor medvetenhet om vikten av kvalitet och utveckling samt att allmänheten och de anställda har förtroende för verksamheten. En annan sak är det mycket goda samarbete

med Riksenheten för polismål såväl när det gäller att utveckla verksamheten som i det utredande arbetet.

Allmänhetens insyn i verksamheten är en viktig förtroendefråga. Under året har två riksdagsledamöter i Rikspolisstyrelsens styrelse följt verksamheten och granskat dels slumpmässigt valda ärenden och dels ärenden som rönt särskild uppmärksamhet.

Det finns ett par utvecklingsområden med anknytning till internutredningsverksamheten. Oavsett hur utredningsorganisationen ser ut eller vilken huvudman som ansvarar för verksamheten kommer förhållandet mellan inkomna anmälningar och antalet påföljder att bestå. Utredningsverksamheten bedrivs på ett effektivt sätt och åklagarnas juridiska bedömningar är inte beroende av organisationsfrågor. Möjligheten att påverka förtroendet för verksamheten och på sikt minska antalet anmälningar finns att söka bland alla de tusentals anmälningar där förundersökning inte inletts, eller lagts ned, eftersom gärningen inte är något brott.

I de avslutade ärenden som överlämnas till polismyndigheterna finns kunskaper att ta tillvara som underlag för kompetensutveckling, utveckling av arbetsmetoder, rutiner m.m.

En ökad kvalitet i anmälningsupptagningen ökar förutsättningen att uppnå en särskild skyndsamt handläggning t.ex. att personuppgifter är korrekta, att förstahandsåtgärder som går att göra har utförts, att bevis säkrats m.m. Brister i anmälningsupptagningen har bl.a. påtalats av RIP.

Vi ser fram emot 2012 med tillförsikt. Genomströmningstiderna bör kunna minskas ytterligare vilket gagnar både den som anmält och den som anmäls samtidigt som kvaliteten i arbetet ökar om alla berörda får komma till tals medan en händelse fortfarande är i färskt minne.

Lars Göran Carlsson
Chef IU

Bakgrund

Regeringen beslutade den 1 juli 2010 att Rikspolisstyrelsen ska leda sådan polisverksamhet som avses i förordningen (2010:1031) om handläggning av ärenden om anmälningar inom polisen m.m.

Avdelningen för interna utredningar (IU) inrättades den 1 januari 2011.

IU hör ekonomiskt till Huvudkontoret men har i övrigt samma ställning som Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen.

Internutredningsverksamheten ska vara fristående från övrig polisverksamhet. Kansliet och en utredningsenhet är placerade i Stockholm. Övriga utredningsenheter är placerade i Umeå, Västerås, Linköping, Göteborg och Malmö. All verksamhet är skild från annan polisverksamhet. På tre orter är avdelningen samlokaliserad med åklagarmyndighetens Riksenhet för polismål (RIP).

Bemanning

Avdelningen består av 53 medarbetare varav 13 är civilanställda. Avdelningens kansli består av en avdelningschef och en biträdande avdelningschef. Därtill kommer en kommissarie, en civilutredare samt 4 civila assistenter.

Varje internutredningsenhet leds av en enhetschef som är kommissarie. Vid sidan om dessa finns det 31 utredande kommissarier och 8 assistenter fördelade på enheterna.

Internutredningens verksamhet styrs i huvudsak av följande regelverk m.m.

- Förordning (2010:1031) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen m.m.
- Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om handläggningen av anmälningar mot anställda med flera inom polisen (RPSFS 2010:12, FAP 403-2)
- Förordning (1989:773) med instruktion för Rikspolisstyrelsen
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Tjänsteföreskrifter för Internutredningsavdelningen
- Rikspolisstyrelsens riktlinjer för hantering av ärenden enligt 5 kap polisförordningen (1998:1558)

Internutredningsavdelningens uppgifter

Utredningsverksamhet

För det första utreder IU ärenden som har samband med arbetet

- när det i en anmälan till polisen har påståtts att en anställd inom polisen gjort sig skyldig till brott som har samband med arbetet eller på annat sätt förfarit felaktigt i sin myndighetsutövning
- när en person har skadats allvarligt antingen under sin vistelse i en polisarrest eller genom något som en anställd inom polisen har gjort i tjänsten
- när det i något annat fall kan bli fråga om att inleda förundersökning mot en anställd inom polisen för brott som har samband med arbetet
- när det gäller trafikonykterhetsbrott, olovlig körning, grov vårdslöshet i trafik och ”smitning”.

IU utreder inga andra trafikbrott

- om det inte inträffat någon allvarlig skada
- om en polismyndighet beslutar att förelägga en ordningsbot eller själv inleder förundersökning.

Beslut att lägga ned en förundersökning fattas alltid av åklagare oavsett om IU eller en polismyndighet utrett ärendet

För det andra utreder IU ärenden som har ägt rum på fritiden

- när en anställd inom polisen kan ha gjort sig skyldig till brott som inte har samband med arbetet
- när en student vid Polishögskolan kan ha gjort sig skyldig till brott

När det gäller brott på fritiden utreder IU inte

- när endast penningböter är föreskrivet för brottet och
- polismyndigheten förelägger en ordningsbot eller själv inleder förundersökning

Beslut att lägga ned en förundersökning fattas alltid av åklagare oavsett om IU eller en polismyndighet utrett ärendet

För det tredje utreder IU även när vissa andra offentliganställda påstås ha begått brott. IU har även i undantagsfall några andra arbetsuppgifter av biträdande karaktär:

- Åklagare, domare, ledamöter i t.ex. polisstyrelser, nämndemän och riksdagsmän
- Hjälp med expertkompetens till t.ex. JO, JK eller andra myndigheter
- I mån av möjlighet biträda RPS samt polismyndigheterna med arbetsrättsliga utredningar

Kriminalunderrättelseverksamhet

IU bedriver även verksamhet som syftar till att klarlägga om en anställd inom polisen, vissa uppdragstagare eller polisstudenter utövar eller kan komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet.

Det kan t.ex. röra sig om uppgifter att poliser umgås med kriminella eller bedriver kriminell verksamhet.

Uppgifterna som lämnas har ett varierande innehåll och har sitt ursprung från olika källor. Verksamheten syftar till att ge åklagaren underlag att inleda förundersökning men det är lika viktigt att kunna klarlägga om uppgifterna inte har någon sanningshalt.

Internutredningsavdelningen arbetar sammanfattningsvis på följande sätt

Anmälan

Ett ärende vid IU kan initieras genom att

- någon gör en anmälan hos en polismyndighet som sedan överför anmälan elektroniskt till IU
- någon lämnar en skrivelse (även via internet) med uppgifter om ett brott eller felaktigt beteende antingen till en polismyndighet eller direkt till IU
- en polismyndighet upprättar själv en anmälan som överlämnas till IU t.ex. om skador i arrester eller vid ingripanden
- någon ringer antingen till en polismyndighet eller direkt till IU och vill göra en anmälan
- en polismyndighet eller IU upprättar en anmälan utifrån uppgifter i media att anställda kan ha begått brott

Två grundläggande förutsättningar är avgörande för den fortsatta handläggningen vid IU

- alla ärenden som kommer in till, eller upprättas vid IU, ska omedelbart överlämnas till åklagare för bedömning av om förundersökning ska inledas och vilka åtgärder som ska vidtas
- alla förundersökningar ska bedrivas med särskild skyndsamhet. Varken den som anmäler eller den som är anmäld ska behöva vänta onödigt länge med att få besked om utgången av ett ärende. Möjligheten att nå ett bra utredningsresultat ökar också om målsägare, vittnen och andra berörda kommer till tals medan de ännu har en händelse i färskt minne. Dessutom får polismyndigheterna möjlighet att under samma förutsättningar genomföra en eventuell arbetsrättslig utredning

Underrättelser och information

IU är skyldig att underrätta berörd polismyndighet

- när en anmälan kommit in
- när det under en förundersökning framkommer en misstänkt
- när en misstänkt erkänner brott
- när ett ärende är avslutat

Insyn

IU underrättar Rikspolisstyrelsens styrelse om inkomna och avslutade ärenden. Det sker genom att två ledamöter, som tillika är riksdagsmän, en gång per månad besöker avdelningen och får information utifrån bestämda förutsättningar, slumpvis utvalda ärenden och särskilt uppmärksammade ärenden. Ledamöterna har även möjlighet att under vissa förutsättningar närvara vid förhör och andra utredningsåtgärder.

Ledamöterna avger en rapport vilken överlämnas till Rikspolisstyrelsen i samband med dess årsrapport (bilaga 1).

Arbetsmetodik

IU:s kansli leder, samordnar, följer upp och utvärderar avdelningens verksamhet. Utredningsverksamheten bedrivs i allt väsentligt vid internutredningsenheterna.

IU:s kansli bereder ärenden som ska överlämnas för utredning och bedriver även egen utredningsverksamhet i mindre omfattning.

Vid ledningen och styrningen av IU är en grundläggande regel att resurserna ska tillvaratas på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt så att verksamheten lever upp till kravet på en särskild skyndsam handläggning.

Några sätt att åstadkomma detta under bibehållande av hög kvalitet i utredningsarbetet är att

- fördela ärenden till internutredningsenheterna, inte enbart utifrån var brottet begåtts, utan även genom att ta hänsyn till personalens kompetens, arbetsbelastning eller var det av andra skäl är lämpligast att brottet utreds
- bereda ärendena så fullständigt som möjligt vid kansliet innan de lämnas till utredning t.ex. komplettera med skriftligt material, klara ut eventuella oklarheter i anmälan m.m.
- brott som erfarenhetsmässigt fordrar mindre omfattande utredningsinsatser handläggs på ett sådant sätt att utrymme frigörs för utredning av brott som kräver mer omfattande utredningsinsatser, är mer komplicerade och där möjligheten till en särskild skyndsam handläggning är svårare att uppnå
- koncentrera de administrativa åtgärderna
- utnyttja möjligheten till elektronisk kommunikation i så stor omfattning som möjligt
- fördela funktioner för statistikinhämtning, beslagshandling, arkivering, förhørsutskrifter m.m.
- genom en aktiv arbetsledning se till att utredningar inte blir liggande obearbetade under semestrar och annan frånvaro, att möjligheten att arbeta tillsammans i team tas tillvara i omfattande utredningar, att ärenden omfördelas eller resurser flyttas vid tillfälligt höjda arbetsbelastningar m.m.

Utredningsförutsättningar

IU:s verksamhet är speciell i jämförelse med annan utredningsverksamhet inom polisen på några avgörande punkter:

- en åklagare är alltid förundersökningsledare
- en åklagare leder utredningen även innan förundersökning inletts under s.k. förutredning
- alla anmälningar, oavsett innehåll, underställs åklagare för prövning
- det finns särskilda regler för vem som ska ta upp en anmälan och vem som ska hålla förhör m.m.
- kravet på särskild skyndsamhet gäller alla förundersökningar

När det gäller kravet på särskild skyndsamhet, bör påpekas att IU inte disponerar över förundersökningen, utan beslut som är avgörande för ärendets handläggning fattas av åklagare.

IU:s uppgift är att organisera och bedriva sin verksamhet på ett sådant sätt att polisens resurser och arbetsmetoder underlättar och skapar förutsättningar för särskild skyndsamhet vid handläggningen av ärendena.

Antalet anmälningar

Ett svårkommunicerat förhållande är den stora mängden inkomna anmälningar ställd i relation till antalet påföljder. Ett svårbedömbart och mångfasetterat underlag tas ofta till intäkt för bristande kvalitet i utredningarna, att anmälningar mot poliser ökar, att ovällden i utredningsarbetet ifrågasätts o.s.v.

Problemen är med all sannolikhet desamma oavsett inom vilken organisationsform eller under vilken huvudman verksamheten bedrivs.

Förklaringarna till den stora skillnaden mellan inkomna anmälningar och antalet påföljder är flera, men särskilt kan anges

- möjligheterna att hantera klagomål om felaktiga beteenden på annat sätt än genom anmälan och åklagarinträde är begränsade inom ramen för gällande regelverk
- alla anmälningar, oavsett innehåll, överlämnas till åklagare för bedömning och ingår i det statistiska underlaget. Det är i de flesta fall anmälningar där den påstådda händelsen inte utgör något brott, gäller rent internt arbetsrättsliga förhållanden inom polisen m.m.
- ett inte försumbart antal anmälningar avser andra kategorier än polispersonal t.ex. åklagare, domstolspersonal, civilanställda m.fl.
- i ingripandesituationer har polisen både rätt och skyldighet att använda våld, dels för att skydda sig själv och andra, dels för att genomföra tjänsteåtgärden. Det ligger i sakens natur att samma händelseförlopp under de omständigheterna kan uppfattas på olika sätt
- ett inte ringa antal anmälningar ger uttryck för behov som varken polis eller åklagare kan tillgodose
- även om en förundersökning sällan läggs ned på grund av bevisvärigheter måste ändå understrykas att samma krav på rättssäkerhet gäller för polisanställda som för andra medborgare. Det innebär att såväl frikännanden i domstol som att utredningar läggs ned i brist på bevis måste accepteras även om den allmänna uppfattningen om skulden skiljer sig

från domstolens eller åklagarens bedömningar

- polis upprättar själv anmälningar i många fall t.ex. rörande beslagttaget gods som försvunnit och när skjutvapen har använts, när någon skadats i arrest eller vid ett ingripande
- det är rimligt att anta att den som valt att bli polis också har låg benägenhet att begå brott

Hur anmälningsflödet ser ut

Under detta avsnitt presenteras en redovisning av årets inkomna och upprättade anmälningar vid IU. Redovisningen gör inte anspråk på att vara vetenskaplig och underlaget innehåller brister. IU har under året utvecklat formerna för uppföljning av verksamheten, bl.a. genom införandet av särskilda sökord i vårt RAR-system. Användningen av sökord vid registrering av anmälningar har utvecklats efterhand och osäkerheten i användandet har medfört att för få anmälningar har kopplats till rätt sökord.

Underlaget är alltså inte helt tillförlitligt men har ändå den kvaliteten att det ger en bild av omfattning, utveckling och trender. Däremot kan det finnas brister antalsmässigt. Bristen har rättats till inför innevarande år.

Underlaget ger också en uppfattning om inom vilka områden det är mest angeläget att vidta förebyggande åtgärder.

De uppgifter som är hämtade ur RAR och VUP systemet, förutom antalet anmälningar knutna till de olika sökorden, är korrekta.

Värdet av att genomföra redovisningen och försöka ge en mer mångsidig bild av anmälningsflödet är större än att avstå på grund av att antalet anmälningar inom vissa kategorier antalsmässigt är felaktiga.

Statistik internutredningsavdelningen 2011 avseende samtliga inkomna ärenden m.m.

Under år 2011 har 6 376 ärenden kommit in till IU. Totalt omfattar ärendena 7 616 påståenden om brott. Åklagare har inlett förundersökning i 1 644 ärenden medan förundersökning inte har inletts i 4 357. Sammanlagt har 5 845 ärenden lagts ned av åklagare.

Statistik Internutredningsheten 2011

IU-enhet	Ärenden	Brott	Redov. till åkl	Bearb inledd FU	Avsl Ej inledd FU	Nedlagda	Genomström	Trafikärenden
Stockholm	710		23	428	216	607	52,6	20
Göteborg	603		35	277	259	497	36,5	5
Malmö	742		26	330	344	642	44,1	11
Linköping	382		6	181	137	311	37,3	2
Västerås	428		7	185	222	401	31,6	5
Umeå	344		4	178	138	310	25	7
Kansliet	3 167		1	65	3 041	3 077	5,2	2
Summa:	6 376	7 616	102	1 644	4 357	5 845	Hela IU: 21,9 Ej kansli: 40,0	52

Meddelade domar 2011	
Totalt:	80
Brott i tjänsten:	46
Fällande dom:	28
Ogillat:	18
Brott på fritiden:	34
Fällande dom:	24
Ogillat:	10

Källa: Riksenheten för polismål.

Av 1 644 inledda förundersökningar har 102 redovisats till åklagare.

Det finns differens mellan antalet ärenden inkomna till åklagare och antalet redovisade i IU:s årsrapport. Det beror på att många brottsmisstankar lämnas direkt till RIP från ATK-sektionen i Kiruna (automatisktrafikkontroll). Även Riksåklagaren lämnar i vissa fall ärenden direkt över till RIP.

De vanligaste avskrivningsgrunderna är

- uppgifterna i ärendet ger inte anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats (den i särklass vanligaste avskrivningsgrunden)
- det anmälda tjänstefelet är att bedöma som ringa fall och därför inte brottsligt samt
- det är uppenbart att brottet ej går att utreda

Genomströmningstiden för IU var 21,9 dagar. Den kortaste genomströmningstiden har IU:s kansli med 5,2 dagar. I de ärenden som handläggs på internutredningsenheterna har i regel förundersökning inletts och genomströmningstiderna blir därför längre och varierar i tid över året.

49,7% av antalet ärenden handlades på IU:s kansli. I 97,2% av de ärenden som handlades på kansliet inleddes inte förundersökning, i allt väsentligt, med anledning av att den anmälda händelsen inte varit brottslig.

Samtliga ärenden inkomna före 2011 är avslutade.

Sammanfattningsvis kan man i den här delen konstatera, att ungefär hälften av de ärenden som tidigare handlagts av internutredningsenheterna nu, med bibehållen kvalitet, handläggs av kansliet och att besluten tas av en särskild utsedd åklagare på RIP. Det arbetssättet ger utrymme för både polis och åklagare att både öka kvaliteten och minska genomströmningstiderna i övriga ärenden. Antalet *anmälda brott* för samtliga polismyndigheter (exkl. brott inkomna via hastighetskamerorna, ATK) var 2011: 1 498 671. Antalet *inkomna ärenden* för samtliga polismyndigheter (exkl. brott inkomna via hastighetskamerorna, ATK) var 2011: 1 243 486.

Beskrivning av inkomna ärenden

Av det totala antalet inkomna eller upprättade anmälningar härrör ca 650 från 2010 och har alltså inte inkommit under innevarande år. Vid verksamhetsövergången till RPS den 1 januari 2011 övertog IU alla anmälningar som då inte var slutförda i tidigare organisation. Antalet anmälningar inkomna under 2011 är cirka 5 700.

Minst 60 inkomna anmälningar avser civilanställd personal och minst 260 anmälningar rör andra än polisanställda t.ex. åklagare, domare, arrestvakter, delgivningsmän, riksdagsledamöter m.fl.

Av totala antalet anmälningar 2011 rör alltså cirka 5 300 poliser eller andra anställda. För att kunna avgöra hur många anmälningar där det är klart att de rör enbart poliser, krävs en genomgång av samtliga anmälningar under året.

I 4 357 ärenden har åklagaren beslutat att inte inleda förundersökning, i de flesta fall av skälet att gärningen inte utgör något brott.

En uppskattning är, att i genomsnitt cirka 5 anmälningar per dag d.v.s. ca 1 800 anmälningar under året har en sådan karaktär att de under andra förutsättningar överhuvudtaget inte skulle bli föremål för prövning av en åklagare. Exempel på detta är anmälningar där det,

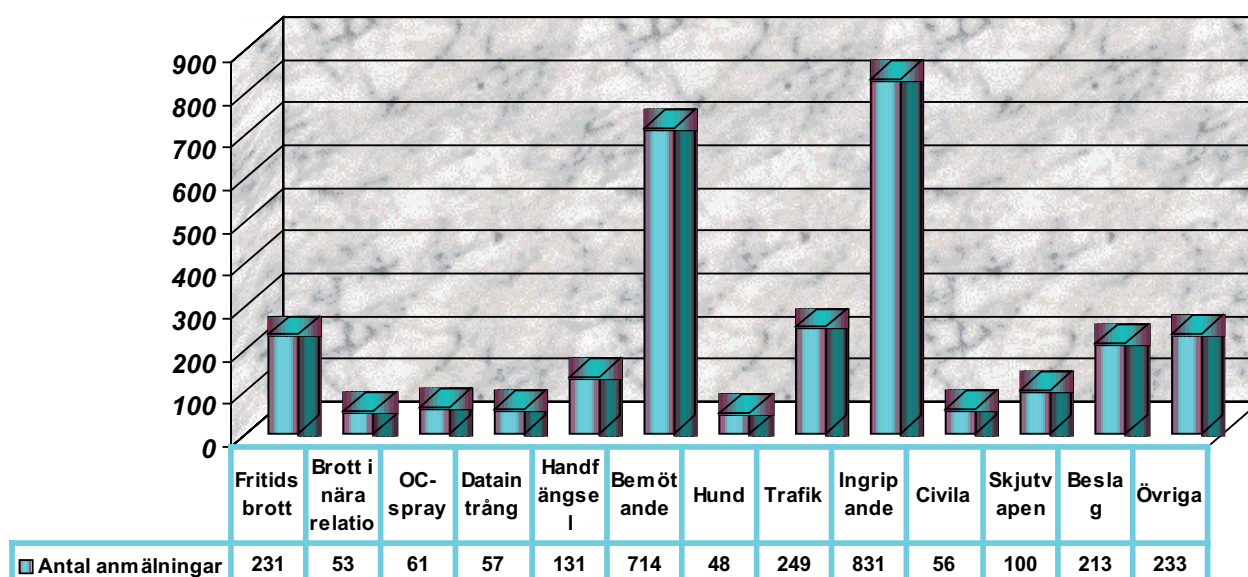
enligt vår uppfattning, med all tydlighet framgår att det inte rör sig om något brott, rent arbetsrättsliga förhållanden som anmälts, dubbelanmälningar, anmälningar med oförståeligt innehåll m.m. Synpunkterna innebär ingen värdering av rätten att göra anmälan, men bör ändå tas i beaktande när slutsatser ska dras av anmälningar mot polisanställda. Uppskattningen grundar sig på en genomgång av 5 månaders ärenden.

I 1 644 ärenden har åklagaren inlett förundersökning. Under året har 102 förundersökningar redovisats till åklagare, i övriga ärenden har förundersökningen lagts ned efter åklagarbeslut.

Sökord

Sökorden som används vid registrering i RAR har utvecklats under året. Antalet anmälningar kopplade till sökorden är färre än totala antalet anmälningar. Anledningen är brister i registreringen i början av året och att sökorden inte var tydliga. Många anmälningar passar inte heller in under sökorden.

Sökorden har utvecklats och förutsättningarna för sökbarheten under innevarande år är större än föregående.

Målsäganden

Det har inte funnits någon praktisk möjlighet att gå igenom alla anmälda ärenden. Vi har valt att titta på målsägande som har gjort 2–3 eller 4 anmälningar och däröver.

- Cirka 230 målsägare har varit och gjort 2 anmälningar under året. Vid en översiktlig genomgång av

anmälningarna visar det sig att manliga målsägande är i majoritet. Större delen av anmälningarna rör våld, bemötanden och kränkningar i ingripandesituationer eller tjänstefel. Inte sällan rör anmälningarna en situation med anknytning till frihetsberövanden och arrestlokaler. I ett antal anmälningar görs gällande att målsäganden blivit kränkt i samband med

person- eller fordonskontroll. Ett inte oansenligt antal anmälningar har ett något oklart innehåll. Nästan undantagslöst har åklagaren beslutat att inte inleda förundersökning eftersom gärningen inte är brott eller har förundersökningen sedermera lagts ned av samma orsak

- Cirka 50 målsägande har var och en gjort 3 anmälningar under året. Dessa anmälningars innehåll stämmer ganska väl överens med de fall där det gjorts 2 anmälningar
- 53 målsägande har tillsammans gjort 559 anmälningar under året. Här är antalet män och kvinnor ungefär lika många. Större delen av anmälningarna har ett innehåll som kan vara svårgripbart. Några målsägandes anmälningar överlämnas till Riksåklagaren för beslut.

Anmälare

Under året är 1 226 fysiska personer registrerade som anmälare i RAR. 67 anmälare har tillsammans gjort 240 anmälningar. Däribland återfinns de flesta av målsägandena med 4 anmälningar och däröver.

73 anmälningar har upprättats av enskilda poliser.

RPS, polismyndigheterna och Ekobrottsmyndigheten, som juridiska personer, har upprättat cirka 1 000 anmälningar där de själva uppmärksammat brister eller felbeteenden.

21 anmälningar har gjorts av åklagare.

Beslag och hittegods

Vad rör beslag och hittegods har cirka 80 anmälningar upprättats av polismyndigheterna med anledning av upptäckta brister. Bland sökorden i RAR återfinns 213

anmälningar knutna till beslag. I redovisningen har inte tagits med antalet anmälningar där enskilda anmält ut hittegods eller beslagtaget gods försvunnit eller förstörts.

Beslagtaget gods som försvunnit är t.ex. datorer, smycken, kontanter, narkotika, kläder, en utombordsmotor, moped, mobiltelefoner och olika sorters alkohol-drycker.

Hittegods som försvunnit, skadats eller lämnats ut felaktigt är oftast kontanter eller smycken.

Det alldeles övervägande antalet anmälningar leder inte till någon rättslig åtgärd, det gäller både anmälningar av polisen och av enskilda. Ett av skälen är att det ofta inte går att klara ut vad som är anledningen till att godset försvunnit.

Av anmälningarna kan inte slutsatsen undgå, att det förekommer brister i hanteringen och förvaringen av beslag och hittegods, i rutiner och i tillsynen över egendom som polismyndigheterna har ansvar för.

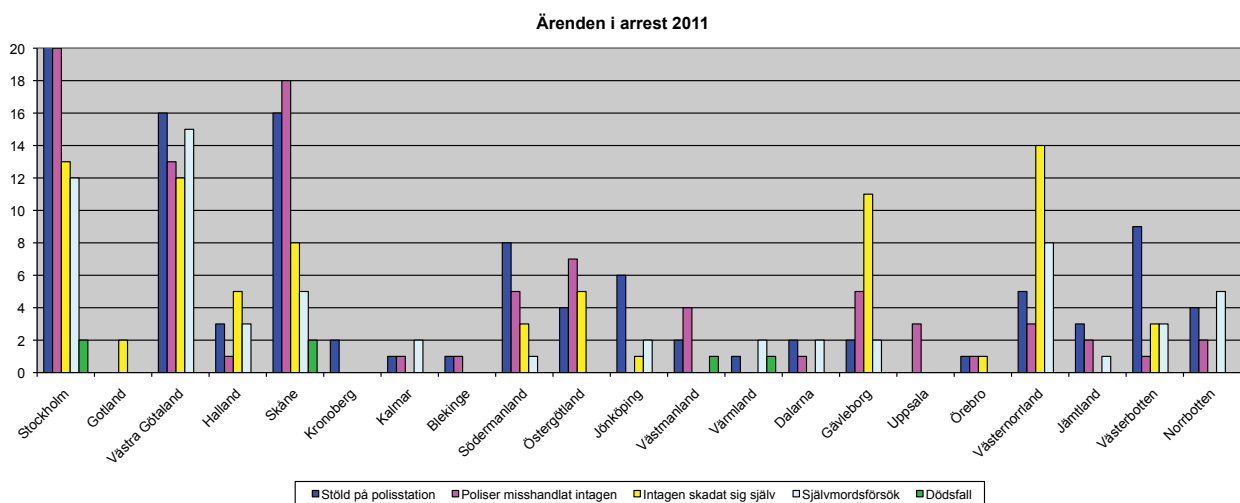
Det finns anledning för polismyndigheterna att se över sina handlägningsrutiner och sina förvaringsrutiner och etablera metoder att förebygga att gods försvinner, lämnas ut till felpersoner o.s.v.

RPS bör genom sin tillsynsverksamhet granska myndigheternas hantering och förvar av beslag och hittegods och söka nationella förebyggande åtgärder.

Även om det inte går att klarlägga om det förekommer brott i samband med att gods försvinner är händelserna skadliga för allmänhetens förtroende för polisen och genererar även en dålig arbetsmiljö.

Arrester

Under året har minst 366 anmälningar med anknytning till polisarrester kommit in till IU.

- 131 avser stölder
- 88 misshandel
- 78 intagna som skadat sig själva
- 63 som bedömts som självmordsförsök
- 6 avser dödsfall

När det gäller stölder rör de flesta anmälningarna Stockholms län, Västra Götaland, Skåne och Västerbottens län.

När det gäller misshandel rör de flesta anmälningarna Stockholms län, Skåne, Västra Götaland och Östergötlands län.

När det gäller självförvållade skador rör de flesta anmälningarna Stockholms län, Västra Götaland, Västernorrlands län och Gävleborgs län.

Sammanfattning beslag och arrester

Polisen hanterar emellanåt stora summor pengar och värdesaker. Det kan vara beslag, hittegods, omhändertaget gods i samband med frihetsberövanden, dödsfall m.m. Saker har försvunnit i samband med bristande förvaring men även från låsta utrymmen. Oavsett anledningen är det till skada för allmänhetens förtroende för polisen när saker som polisen har i sitt förvar försvinner. Förhållandet kan också ses som ett arbetsmiljöproblem.

Några åtgärder som bör övervägas är

- ökad tillsynsverksamhet
- nationella regler
- ökad eller förbättrad övervakning av arrestlokaler och lokaler där omhändertaget gods förvaras
- att kontanter och värdeföremål alltid ska förvaras

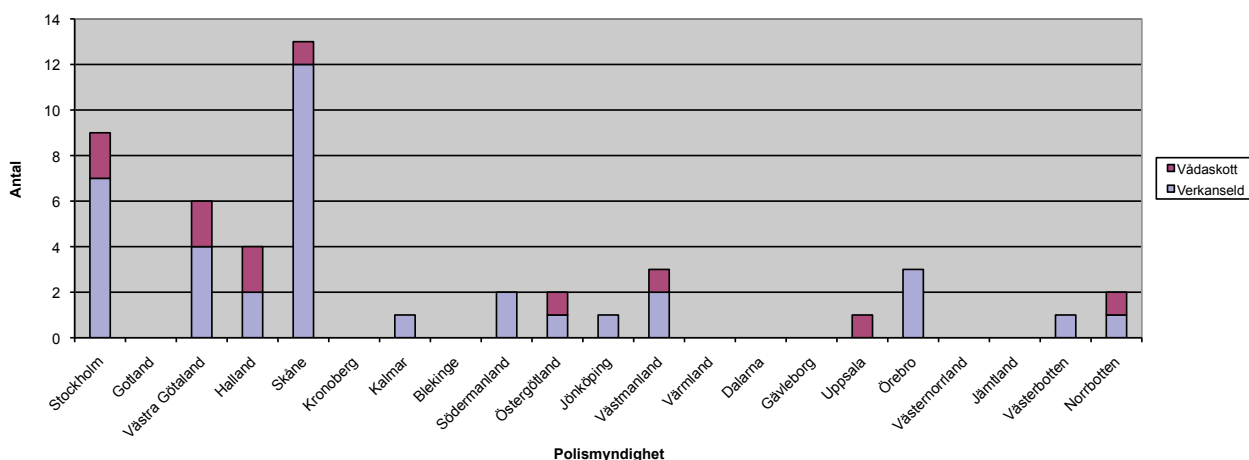
i låst utrymme hos den som är föreståndare för arresten eller är ansvarig för myndighetens beslagshandling

- att alla överlämningar av kontanter och värdeföremål ska räknas och kvitteras så att senaste innehavet alltid går att knyta till en viss person
- att tillgång till utrymmen där kontanter eller värdeföremål förvaras ska ske genom inloggning
- medborgarvittnen i bl.a. arrestlokaler så som Västra Götaland.

Användande av skjutvapen

Skjutningar inom polisen 2011		
Polismyndighet	Verkanseld	Vådaskott
Stockholm	7	2
Gotland		
Västra Götaland	4	2
Halland	2	2
Skåne	12	1
Kronoberg		
Kalmar	1	
Blekinge		
Södermanland	2	
Östergötland	1	1
Jönköping	1	
Västmanland	2	1
Värmland		
Dalarna		
Gävleborg		
Uppsala		1
Örebro	3	
Västernorrland		
Jämtland		
Västerbotten	1	
Norrboten	1	1
Summa:	37	11

Skjutningar inom polisen 2011

Redovisningen görs med förbehåll att alla tillfällen som vapen använts inte kommit till IU:s kännedom.

Verkningseld/varningsskott har avgivits vid 37 tillfällen med anledning av nöd/nödvärn/laga befogenhet. De flesta fallen har inträffat i Skåne, Stockholm Västra Götaland och Örebro län.

Vid 10 tillfällen har skott avlossats mot ett fordon.

Ett fall har haft dödlig utgång vid en nödvärns-situation.

Polisens användande av tjänstevapen är reglerade i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens skjutvapen m.m. FAP 104-2.

När en polis har avlossat skott med avsikt eller av våda ska polisen underrätta närmaste förman så snart det kan ske. Har det förekommit varningsskott eller verkningseld mot person ska polischefen underrättas omedelbart. Polischefen ska lämna en skriftlig rapport om händelsen till Rikspolisstyrelsen.

Ett ärende som rör användande av skjutvapen ska inte med automatik överlämnas till IU. Om en person har skadats allvarligt med anledning av verkningselden eller om det i något annat fall kan bli fråga om att inleda förundersökning med anledning av verkningseld eller vådaskott, ska ärendet överlämnas till IU för vidare bedömning av åklagare. Bedömningen av om det finns anledning att lämna över ärendet åligger den berörda polismyndigheten men även RPS som tar emot den skriftliga rapporten om vad som hänt.

Av rapporten till RPS bör framgå om ärendet överlämnats till IU/åklagare.

Kriminalunderrättelseverksamhet

97 underrättelseärenden har handlagts av IU varav förundersökning har inletts i 16.

IU tar regelbundet emot underrättelseuppslag som rör anställda i hela landet. Samtliga uppslag handläggs av en utpekad medarbetare vid internutredningsenheten i Stockholm.

Handläggningen skiljer sig från övrig s.k. KUT-verksamhet genom att en av Riksenheten för polismål utsedd åklagare tar del av uppgifterna och tar ställning till om förundersökning ska inledas eller inte. Inleds inte förundersökning har IU möjlighet att genomföra en s.k. särskild undersökning. Den innebär fortsatt analys och bearbetning av uppgifterna genom traditionellt underrättelsearbete med källor, internspaning, analys av datortrafik o.s.v.

Kommer det fram nya uppgifter underrättas åklagaren som tar förnyad ställning till om förundersökning ska inledas. Avsändaren av ett underrättelseuppdrag får alltid en återkoppling.

Arbetet med underrättelseuppslag är viktigt, inte bara

för att påvisa eventuell pågående brottslighet utan även för att kunna konstatera att så inte är fallet.

Arbetet förutsätter också ett förtroendefullt samarbete med polismyndigheterna. IU är angelägen om, att rutinerna ska vara tydliga och att avsändare av underrättelseuppslag ska känna sig förvissade om att informationen hanteras på ett säkert sätt.

Underrättelseuppslag diarieförs i ett hemligt diarium med högt sekretesskydd på IU:s kansli.

Förtroendeskapande verksamhet

Bland de anmälningar som inte föranlett någon förundersökning, och säkerligen även bland övriga, finns många exempel som skulle kunnat undvikas om det fanns en möjlighet för den som känner sig förorättad att komma till tals med polisen utan att behöva göra en anmälan. Alltför många vill egentligen inte göra en anmälan utan vill ha svar på sina frågor vad polisen får, eller inte får, göra eller få någon form av ursäkt eller upprättelse. Om svaret istället blir ett brev från åklagaren att gärningen inte är ett brott, är frågorna fortfarande obesvarade och frustrationen kvarstår. Det är då lätt att förstå att förtroendet för polisen kan naggas i kanten.

Ett litet antal anmälningar leder till påföljd och ett fåtal avslutade ärenden resulterar i disciplinära åtgärder efter arbetsrättsliga utredningar vid polismyndigheterna. Däremellan finns uppskattningsvis cirka 5 500 ärenden där det i de flesta fallen inte inletts förundersökning därför att det inte varit fråga om något brott. Oavsett brott eller inte så finns det bakom de flesta anmälningar en människa som känner sig felbehandlad, kränkt eller som inte fått svar på sina frågor.

En dialog mellan polismyndigheten och anmälaren skulle kunna reda ut eventuella oklarheter. Även anmälarens krav på att få svar på sina frågeställningar skulle kunna tillgodoses. På sikt borde det leda till större förståelse och förtroende för polisens verksamhet och minska antalet anmälningar.

En ordning enligt dansk modell med en dialog mellan myndighet och en anmälare som ett alternativ till anmälan och åklagarprövning, skulle även det öka förtroendet för polisen.

Ett antal anmälare vill troligtvis inte ha med polisen att göra och andra är säkerligen inte mottagliga för den här typen av dialog, men antalet fall där det skulle vara viktigt för anmälaren själv och dennes förtroende för polisen är tillräckligt många för att en ordning med systematisk återkoppling borde vara värd att pröva.

Skrivelser som lämnas över eller inkommer till IU är många gånger svåra att tyda och det är ofta oklart vad avsändaren egentligen vill. När förutsättningarna finns

kan det vara lämpligt att ta kontakt med avsändaren och klara ut avsikten med skrivelsen. Avsändarens uppfattning är inte avgörande för om en anmälan ska upprättas eller inte, men genom sådana kontakter kan man avskilja händelser som uppenbarligen är bagatellartade eller är av rent arbetsrättslig karaktär.

Förebyggande verksamhet

Det är viktigt att polismyndigheterna så långt det är möjligt, i förebyggande syfte, använder de kunskaper och erfarenheter som de får från IU:s avslutade ärenden. Förhållanden som bör uppmärksammas är t.ex. bristfälliga rutiner, felaktiga arbetsmetoder, brister i bemötandet av människor och brister i kompetens. Ur ett förebyggande perspektiv är det också viktigt att veta om en och samma anställd återkommer i anmälningar eller i disciplinära sammanhang.

En arbetsgrupp undersöker våra möjligheter att systematisera ett brottsförebyggande arbete inom IU. Gruppen har varit i kontakt med RPS, Polishögskolan, Verksamhetsskyddsenheten m.fl.

Genom att sprida kunskap om beteenden, arbetsmetoder m.m. som vanligtvis genererar internutredningar och arbetsrättsliga utredningar kan antalet anmälningar begränsas. Information av det här slaget bör vara ett naturligt inslag i polisutbildningen liksom vid personal-sammansamlingar i polismyndigheterna. Förutsättningarna att lyckas i det förebyggande arbetet ökar genom ett effektivt samarbete med Riksenheten för polismål.

Exempel på åtgärder som skulle kunna vara förebyggande är att

- hitta lämpliga former för att föra ut erfarenheter från IU's verksamhet, inte bara till polisorganisationen utan även till åklagare, domstolspersonal och andra som i förekommande fall berörs av verksamheten
- utveckla arbetet med polisens säkerhetslogg t.ex. omöjliggöra otillåtna slagningar

Med anledning av iakttagelser IU gjort har vi besökt två myndigheter. I det ena fallet har överlämnats en sammanställning av alla anmälningar under tre år från ett visst område. I det andra fallet har muntlig redovisning lämnats avseende ett specifikt ärende.

Anmälningsupptagning

En viktig förutsättning för att uppnå en så skyndsam handläggning som möjligt är kvaliteten på anmälningarna.

Det är viktigt att alla personuppgifter är riktigt ifyllda och att adressuppgifter och telefonnummer är kontrollerade.

Bestämmelserna i internutredningsförordningen innebär inte att reglerna om primärutredning och anmälningsupptagning i rättegångsbalken sätts ur spel. Innan förundersökning inletts, får en polis hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. En polis som tar upp en anmälan ska vidta de utredningsåtgärder som är möjliga.

Om en person skadats under vistelse i arresten eller påstår att han blivit misshandlad vid ett ingripande, ska eventuella skador dokumenteras och vederbörande tillfrågas om hur skadorna uppkommit och om han vet vem som orsakat dem. Åtgärder som inte utan olägenhet kan skjutas upp ska vidtas, t.ex. säkra bevis i form av övervakningsfilmer.

Kompetensförsörjning

Avdelningens personal har under året genomgått ett flertal utbildningar, bl.a. kan nämnas

- sekretessutbildning
- utbildning i polisens system STORM, BIP, PUST, UNPOC-FN
- två medarbetare går ledarskapsutbildning
- språkutbildningar

Budget

IU:s budget för 2011 beräknades till 37,3 miljoner kr. Efter bokslut hade IU ett överskott på ca 890 000 kr. Resultatet kan till stor del förklaras av de många osäkerhetsfaktorer som fanns då budgeten planerades under slutet av 2010. Vid tidpunkten för budgetarbetet var det inte klart vilka medarbetare som skulle följa med över från polismyndigheterna till RPS, hur stora lokalkostnaderna skulle bli m.m. Kostnader för drift och resor var osäkra. Dessutom började inte alla medarbetare vid årsskiftet utan det dröjde några månader in på 2011 innan de överfördes till RPS.

Övrigt

Under året har all personal vid IU haft möjlighet att träffas två gånger. Ett möte har ägt rum med Riksenheten för polismål som arrangeras med gäster från Norge och Finland.

Ett möte har varit med egen personal för att utvärdera avdelningens första verksamhetsår och dra slutsatser inför den fortsatta verksamheten. Vid mötet deltog överåklagaren vid RIP samt en representant från danska polisen som redovisade deras modell för dialog mellan anmälare och polis när det är uppenbart att klagomålet inte utgör något brott.

En representant för IU har tillsammans med åklagare från Riksenheten för polismål deltagit i seminarier anordnade av EupolCopps i Ramallah. Vid seminari-

erna redovisades hur Sverige organiserat och bedriver internutredningsverksamheten.

Representanter för IU har deltagit vid internationella besök på RPS.

IU har medverkat i information till flera polismyndigheter samt vid Polisriksdagen 2011.

Arbeten pågår med att utveckla en hemsida och formerna för den interna information inom IU samt reglera avdelningens beslagshantering.

Internutredningsavdelningens uppgifter

Rapport till Rikspolisstyrelsens styrelse den 19 januari 2012

Undertecknade utsågs under våren 2011 av Rikspolisstyrelsens styrelse att vara kontaktpersoner mellan styrelsen och avdelningen för internutredningar (IU) och att nära följa dess verksamhet.

Vi har träffat chefen för IU, Lars-Göran Karlsson med medarbetare vid fem tillfällen under 2011.

Vid ett av tillfällena medverkade på vår begäran också överåklagare Björn Ericsson

Vi konstaterar att vi har fått ett mycket bra bemötande. Öppenheten har varit stor och vi har fått alla uppgifter vi begärt. Både slumpvis utvalda och särskilt utpekade ärenden har gått igenom.

Speciellt fokus har vid några tillfällen legat på handläggningen av äldre ärenden då vi fått en redovisning av anledningen till den långsamma hanteringen.

Behandlingen av anmälningarna synes vara seriös och professionell.

Vi kan konstatera att många anmälningar görs återkommande av samma personer samt att ett flertal anmälningar mer rör bemötandefrågor än brottslighet och därför egentligen bör hanteras i annan ordning.

Inger Davidson Susanne Eberstein
Ledamöter i RPS styrelse

Polisen

www.polisen.se
Ring 114 14 till Polisen